

НЕМА ТАКОЇ ПОДІЇ В ЖИТТІ, ПРО ЯКУ НЕ МОЖНА-Б РОЗКАЗАТИ ЦІКАВО И ПОПУЛЯРНО.

ЛІТЕРАТУРНА СТОРІНКА

В РОБІТНИЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ ВІДБІВАЄТЬСЯ ЖИТТЯ П БОРЬБА ПРАЦЮЮЧОЇ КЛАСИ.

МУССОЛІНІ Й ГАСТОН СОЦЦІ.

(Драматичний етюд. — Написав Л. Дорожній.)

Кабинет дуче. Багато світла, сонця, розкоші. На великому кріслі Муссоліні читає Цицерона. Напружує волю уявляючи дорогий образ. Гипнотизує себе. Спускається з трону до трюма, пишеться уніформою, уявляючи перед собою парад фашистів марширує по кабінету. Задоволено знову сідає в крісло читає Лейніна.

(Подается вітала візюнажного тексту перспективний світляний слайдстайп.)

Муссоліні: Я утворив державу. Залишав своє ім'я в історію людства, як Наполеон зробився немирним... а все таки: чому я так боюся читачи книжки ворожі?

(Подается світлана картина маніфестів пролетаріата з нагоді тримавих свят. Чутесь далека браваурна музика.)

Муссоліні: Я знаю, що соціалізм не скоро буде. Треба ще віків, сторіч, щоб розтопити кригу піпів, утворити Комуну Маркса як фантазію святого ума. Тому я правий. Я — "дуче" справедливий.

(Подается світлана картина жорстокого терору.)

Муссоліні: Борьба е боротьба, ще Дарвін це сказав. Треба як Тер, як Бісмарк, не жаліти крові.

(Дуче дзвонить електричним дзвоником викликаючи полковника охорони.)

Полковник: Що наше світлосте?

Муссоліні: Як ваша охорона? Гаразд? Чи готуються наші батальони на признані музички ворожої?

Полковник: Чекають на наказ.

Муссоліні: Гаразд. (Муссоліні махає рукою. Полковник зникає.)

Муссоліні: Цікаво мені самому взяти участь у терорі, щоб бачили воїни мої. Хай внається... Хай люблять свого дуче. Хай знають, що я не тільки фізкультурник! Так.

Так. Тим більше е нагода. Треба завітати до Гастона Соцці. Воїнам відомо, що він друг мого дитинства, що ми з Гастоном мріяли колись: про Гарібальді та Мадзіні...

(Подается слайвет Жакку де заточено Соцці. Музика дучае. Картина штурму в морі.)

Муссоліні: Цікаво віч на віч побачитися тепера... Поговорити з другом так, щоб історія було що писати. Віч на віч!

(Дуче дзвонить.)

Полковник: Слухаю, велиможний поведителя!

Муссоліні: Я хочу бачити Гастона Соцці — віч на віч!

Полковник: Це прекрасний епізод. Я готуюся. Даю накази.

Муссоліні: Зробіть як мога краще. Повідомте в крипость Перуджія: "Сам дуче їде бачити Гастона Соцці. Хай генерал Чіарді закуе його в поручні, прибіє до стінки".

Полковник: Іду виконувати наказу. О, Дуче — наше ясне сонце.

(Полковник зникає.)

Муссоліні: Прислухається до гри годинника "12". Дучає марш фашистів. Він сідає в крісло.

(Подается картина розгону демонстрантів по містах Всесвіту. Вершини фашисти служать вірну службу.)

Камера Гастона Соцці. Вартові стріляють Гастона до мурку. Генерал Чіарді переверне роботу, Тьмаріо. Сир. Моторошно.

Гастон Соцці: Весняніє. Шумка моря наді мною. Рукаї крилаті — месники стозорі парадують у крижаній блакиті. Земля радіє. Вмивається зі сну, мов плеще на рідощах в долоні готуючись до танців на веселі. Я прислухаюся до хору. Іду в юрбі вулиці дзвінкої, пригадую минулі весні. Не такі вони в серпанку снів, химер, фантазій, юнацьких поглядів на речі не такі. Тільки арфи моря малюють образ давнини, одвічну та незмінну неба бродозву глибин і похливу одиноку чайку стомлену на банші забуті й незнаючі країни.

Ах шумка моря, життя, блакиті і башта, як не зрівняти вас з долею людською? П бо-гів? Законів? Мудреців?

Як не принасти чайкою до вас коли в природі весняніє?

Генерал Чіарді: (До 2-ох фашистів). Чи не сміховище? Людина говорить про весну, коли тепер січень місяць?

(До Гастона Соцці) Ми не дамо тобі їсти ще два тижні, чекатимемо на правдиві свідчення. Все ж таки примусимо говорити.

Гастон Соцці: Комуніста ви закутуєте, від комунізму ж ніколи не втечете.

Генерал Чіарді: Боже, він

МУЧЕНИКАМ ЗА ВОЛЮ.

Нинішню літературну сторінку присвячуємо ми великим капіталістичної диктатури, борцям і мученикам за волю працюючих і поневоєних. Капітал і його слуги вбиває судом і без суду тисячі революційних борців кожного року, а десятки тисяч гинуть в тюрмах. В Китаю міжнародний і національний капітал останніми роками замордував сотні тисяч робітників і селян.

В Польщі тюрми переповнені і у них до смерті закутують тих, хто підняв свій голос в обороні поневоєних. В Югославії недавно проголошено військову диктатуру, заборонено не тільки робітничі, але всі політичні організації, крім фашистської. Робітничих провідників або страчено, або зашкванено в тюремні каземати.

В Італії Муссоліні загнав робітничий рух в підземелля, а провідників його вислав на безлюдні острови, або закупував в тюрми на десятки літ.

На цій сторінці нікому ми драматичний етюд, в якому діють особи — не вигадані, але сировані. Комуніст Гастон Соцці і Муссоліні — давні друзі, обидва колись мріяли про волю, боролися в рядах одної — соціалістичної партії. (Муссоліні був колись соціалістом.) А зараз Муссоліні закупував свого бунувшого друга в каторжну тюрму за те, що той залишився вірним своїм ідеям.

Читачко, що сторінку, повинні ми пригадати, що в капіталістичних тюрмах томляться борці за волю. Щоб допомогти їм, ставайте членами Канадської Робітничої Оборонної Ліги.

Ще може пророкувати! Пусайт йому в задницю йодіни!! (Фашисти виконують наказу. Гастон Соцці стоїть.)

Чути грізний шепіт: дуче! дуче!

Генерал Чіарді: Струнок! Віддайте почесь нашому світову дуче!

(Входить Муссоліні. Камеру освітлюється ліхтарями.)

Муссоліні: Гастон Соцці, тобі вітання від голови Державного Уряду Італії.

Гастон Соцці: (не звертає уваги.)

Муссоліні: (Злісно.) Я прийшов попередити твоєї смерті, щоб подати руку друга.

Гастон Соцці: З катами пролетаріату в мене немає нічого спільного.

Муссоліні: Божевільний, чи розумієш ти свої слова?

Гастон Соцці: Так. Поки

що. Ще розумію. Твої туртури мене не втращать і життя твоє мене не вабить.

Муссоліні: Признайся друже в своїх гріхах, відмовся від боротьби зі мною, я дам тобі свободу. Озодую як друга мого дитинства лютого.

Гастон Соцці: Геть з моїх очей! Пліую я на твою свободу як і на дарунки й милости, накажи своїм катам: хай, мене повісять, чи закутують швидко!

Муссоліні: Боже, даруй йому гріхи!

Гастон Соцці: (Рече збираючи останні сили.)

Муссоліні рухом наказує генералові Чіарді катувати жертву. Приймійчи позу Наполеона врочисто виходить.

Кати, як звірі, шакидуються на Гастона Соцці.

СИНІ ДАЛІ.

Сині далі, шлях розлогий, — В блиско-грозні вам вітання! Розмахивсь крицевий молот Зкуй ти всім одне бажання!

Запаляють іскри сміхом Гей би космоу світла, В сипно далечинь полоніть На пружинистий вітрилаш!

Іскри горня рвуть простори. Там неначе хтось голосить... Скертотить злібами панство... Геть плачі! І саби нам доєсть!

Гофна іскри спільно з сонцем Згорювались. Забажали — Все що коває, біде, хоре Перелить в тверді метали.

Док. Привільний.

ТИСА.

Через річку, через Тису, Плавне човен без весла, — Чом ти, Тисо, нашу долю В чорне море понісела?

Гей, Тисо, рідна Тисо, Якаж слава ти рика. А скажи: чому народ мій У ярмі од вік-віка?

Хтось сумує, хтось ридає, Комусь сльози у очах, Проклинає своє горе, Тонче свій кривавий шлях.

Шо за сирота в задумі І чия-ж вона, чия? — То країна придалена, То Гуцульщина моя.

Маруся Тисяцька.

НА КАРУ СМЕРТИ.

(Уривок з "Баяди про отамана".)

Задзвеніли ключі, засичали засови В темну пастку більмом глянвув день безголовий. В темну пастку ключар мовив злісно: — Виходь!

"Наречену стрічать, де майдан, де народ "Наречена твоя — ой — палка й немінуча "Ізсидит тебе поцілунком жагучим, "У бажанні нестерпним захоче крові: "Не удержати в мості тобі голови!" Сонно в'язень лежить у сорочці подертій, Шо-хвилини ждучи немінучої смерті: Тільки думка зривається в нетри, в ліси Та звучать ще у серці думки голоси:

То рида хлібороб, то готочуть пожежі, То видвоюють сосни в простори надмежні, І туркакає з урвиці гірської водоспад, То гвалтовно кричить товариства розпад Шо в бою позбулося свого отамана, — То ж приваблює воля, бурхлива і п'яна, На нахабну, злорадну річ ключаря В'язень мовчки підвівсь — тільки очі горять Почвалав до дверей, зголомділий, безсилый, Захитався угору по східних зогнилах.

А за ним, два кроки, як тинь, як жах, Вартові вступають з шаблями в руках.

Леодін Гребінка.

ШІСНАЦЯТЬ ЇХ ВПАЛО НА ЧУЖОМУ ЛАНІ.

Шіснацять! У кожного билось серце — любило — когось ненавиділо. Добилось. Під Мармарошським Сиготом шіснацять.

А за Карпатами пустки лишились. Десь діти, десь мила, десь мати-батки. Ждуть — виждають, моляться, проклинають... А лан могила. Ні хреста, — ані каміння. Панський лан. Уродила добра пшениця — широко як жовте море розлита.

Бабуса веде мене межою. Вже втретє обходимо довола. — Тут воно було. Ні, не тут, почекайте, здається, що там. Хрест був високий. Люде поставили. Тепер ні хреста — а в землі безіменні. Прийшла до нас з пісню.

"Ви вільні. Гори ваші, земля ваша, — полонини — ліси". Раділи люде. Вірили, що вже більше не будуть їх діти пхнуту з голоду на передівку. І в мене надія віджила при них. Чежже поверне ще мій Штєня.

Бабуса плаче, бо загадала Штєня. А без сліз не може згадати його.

"Як тягли його гусари між кіними своїми — як злочинця.

Штовханцями печінки відбивали. Його буїна чуприна кровю розлинала".

Сльози гіркі, материнські. — Як довго тут були, я все чекала. Вони вміли так старе серце загригти: "Не плачте, бабусю, ще може поверне. І за нами плачуть, а ми всі здорові".

— Ох, хлопці вони золоті мої. Бабуса хитає головою і дивиться в землю — на той лан жовтої пшениці, що заквив слід трих хлопців золотих. Камінь зрубали — могли зрівняли. — Панський лан... — Десь там у світі може й могила могого Штєня — могого сина... Може й там хтось дбає про його могилу, та вмере — і сліду не стане.

— О, дивіться, я значила могили камінням, кілки вбивала. Каміння хтось викинув а кілки поворачивав й я стара призабула те місце. Якби я знала їх імена, пішком пішла би по їхніх хатах і звістила їх матерям.

Золота пшениця. Білий пухкий хлібець, спечуть із неї булочки.

А біднота їсть вівсяні палиниці й мамалигу. Білий хлібець, що зродився на кістках шіснацяти — безіменних.

За Карпатами пустки лишились.

— За що? — за що? — стільки горя — така втрата? Гісиче на білий хлібець на панському лані.

І біль і жаль і хочеться кричати: — Щоб хоч отрутою стали. Кожний атом з оталяних тіл — атомом отрути, що корчить як чума.

— Бо білий хліб не їсть біднота.

Ю. Шугай.

НІХТО НЕ БАЧИТЬ, ЯК СТРАДАЄМ...

Ніхто не бачить, як народ мій Страдає, гине у ярмі... Пролить ціле море крові У віковий боротьбі.

І він несе свій хрест, несе... В гірких сльозах його лице, З чюла тече кривавий піт, "Розніть його, розніть"...

Ніхто не заріда, над горем, Хіба-ж ті скелі камінні... Але-ж приїде громова буря, Мечі підіймем огниві.

Підем на тих, що нас давають, Що нас, слабих в тюрми садять, І на тих, що все "розніть" [гудуть...]

Безправні волі ждуть!

Григорій Дюкський.

НА БЕСКИДІ.

По зеленій Верховині — Самою горою Протяглася межа чорна Гадюкою злою.

Протяглася через-груди, Через полонини, — Розколола Верховину, На дві половини!

Гей ви гори, голубії! Гей темні кручі! Одна злія на Бескиді І друга — на Збручі...

К. Чука.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ І РОЗПОВІДАЙТЕ ТАКІ ЧАСОПИСИ І ЖУРНАЛИ:

"УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТІ" — одиницій український робітничий часопис в Канаді, виходить три рази на тиждень. Передплата: \$4.00 на рік, \$2.00 на півроку.

"ФАРМЕРСЬКЕ ЖИТТЯ" — одиницій дієсно фармерський український часопис в Канаді, що боронить інтереси сільськогосподарського фермерства. Передплата: \$2.00 на рік, \$1.00 на півроку.

"РОБІТНИЦЯ" — одиницій журнал в українській мові для працюючої жіноцтва, виходить два рази на місяць. Передплата: \$1.50 на рік, 80 centів на півроку.

"СВІТ МОЛОДІ" — одиницій журнал в українській мові для української роб-фарм. молоді, виходить раз на місяць. Передплата лише 50 centів на рік.

Передплата на повний часопис і журнали посилайте або на ім'я кожного часопису окрема, або на ім'я й адресу:

WORKERS AND FARMERS PUBLISHING ASS'N Ltd. Cor. Pritchard & McGregor St., Winnipeg, Man.

"КРАСІН" В ПОЛЯРНИХ ЛЬОДАХ.

НАРИС М. ШПАНОВА

Спустившись до себе, я застаю "Заратустру" з механіком Шеланіном за незрозумілою алгемією коло нашої медичної аптеки. Анатолій Дмитрович наливає в зігнуту скляну рурку по черзі з усіх шлявчюк, що є в цукницкому господарстві. Нале, подивившись на світло, видіє. Так перепробував він усі ліки. Я довго не міг збагнути в чому річ. Виявилось, поспішаючи, забули креномеру. Довелось самим на подумі лютувальної лампи зігнути шматок водомірного скла і тепер треба було добрати таку ріднину, яка-б, даючи змогу з коліру легко бачити пухирець повітря, не змочувала-б скла. Як на гріх, всі ліки не підхожі. Тонкою півкою обгортають вони скляну поверхню. Найлідожша — темно-коричнева настоялка хини. Пі ото й ухваляди використати. Однак, вона дуже темна. Ми розбавляємо її спиртом. При цьому Анатоліус, що бере діяльну участь у виготовленні креномера, заради виготовлення кількох чайних ложок спиртового розчину, потрібних для креномера, змінив одержати від лікаря чималеньку таку пляшечку.

Радіонастрій. На радіорубці цілковитим хазяїном є стар-

ший радист Іван Георгієвич Екштейн. Якщо Екштейн вистає в добром настрої, журналісти можуть до деякої міри бути певними, що їхні телеграми надійдуть вчасно, берегові станції будуть нас слухати, ніхто не буде забивати нашого радіо відміними телеграфами. Але, на жаль, добрий настрої у Екштейна буває рідко. Екштейн повсякчас хворий на шлунок, а кожному зрозуміло, що важко чекати доброго настрою від людини з хворим шлуком. Я порадив Івана Георгієвича лікуватися настояюкою червоного перцю на чистому спирті і навіть власноручно вкинув йому в пляшечку кілька стручків червоного перцю. Цім я придбав собі прихильність радіоначалства на цілу добу. Горе нам, коли Екштейн в поганому настрої. Наші телеграми потрапляють на радіорубку не до речі, завжди не до речі. Коли багато оперативної роботи, берег відмовляється нас слухати. Станція увесь час працює, приймаючи безупинно метеозведення Березкіна. Всі наші повідомлення зовсім критикують радисти за столом каят-компанії. А критикувати є що: відсутність будь-яких подій заміняється живою фантазією кореспондентів, яка викликає вибухи сміху всього командного складу за обідом. Запевнення резонера-Міндіна мовляв, тайна радіорубки — це те саме, що медична тайна, не впливають. На наші телеграми не поширено звичайної телеграфної передачі, і негайно після того, як вони надійшли до радіорубки, про них дізнається весь екіпаж корабля. Сьогодні критика останньої телеграми Міндіна несподівано переривається позово нашо-

го журналістського "боцмана" — Южина (Рахміловича), що урочисто проголошує: — Праворуч земля. Міндіні не може, щоб не запитати: — Чому земля? Кидаюся на верхній місток. Справді, праворуч в тумані мигтять біло-чорні смуги. Це — Фореланд принца Карла, форпост Шпіцбергенського архіпелагу. О 21 години 29. червня. Шпіцберген-Грумандт-Свальбард. Червонуваті гори, темні низу, блискучі на вершніх, з яскравими білими смугами, що спускаються до п'яти, чіпляються по берегу. Кажуть, що це найтипичніший пейзаж Шпіцбергена. Через півгодини в бінокль можна вже бачити ріг Старостина, що відгортає вхід в Айс-фіорд. Айс-фіорд — найбільша із заток західного Шпіцбергену. Тут осереджені найбільші вугільні розробки в бухтах Адвенбей, Грінгарбург та інші. Старостин — історичне ім'я. В роді Старостинних зберіся переказ, як про це писав один із них 1871 року, що їхні предки відвідали Грумандт ще до заснування Солов'євського манастира, себто до 1435 року. Російські промисловці відвідували Грумандт задвог до того, як його офіційно відкрив і наніс на мапу голландський мореплавець Баренц 1596 року. В історичній суперечці назва — Грумандт, Свальбард чи Шпіцберген на користь руських мовиморів говорить дуже багато. Тоді як промисловці чужоземців на Шпіцбергені мали характер епізодичних, хоч і великих, експедицій, руські мовимори, що приходили сюди куди меншим чи-

слом, були постійними робітниками і навіть мешканцями в цьому далекому полярному архіпелазі. Тут вони лишалися працювати на довгі роки. Тут чимало руських могил. Назву "Шпіцберген" (Гострі Гори) дали архіпелагові тільки тому, що руські помори через свою малокультурність не тільки не нанесли архіпелага на мапу, але й не повідомили про його відкриття. Через те й не було офіційно відомо про те, що раніш від Баренця наші помори відкрили Грумандт-Шпіцберген. Норвежці кажуть, і може бути не без підстав, що і раніш за голандців і раніш за наших поморів цей архіпелаз відкрили нормани, які назвали його Свальбардом. Відкриття Свальбарда, як гадають норвежці, сталося наприкінці XIII століття. Мис Старостина — пам'ятник завоювання Грумандта руськими груманланами, що в свій час держали його майже цілком у своїх руках. З наближенням до широти Айс-фіорда ми входимо в безпосередню зону врятувальної роботи, "Італії". Інтерес експедиції знову опановує всіх. Тепер, навіть приблизно, не можна сказати, в чому виявляється наша робота, але Чухновський, хвилюючись, крокує по містку з ранку до вечера. Він гадає, що, висівши на острові Фойн, коло північно-східного узбережжя Норд-Остлянда, він влаштує там базу своєї літачкової частини. Чи варто говорити, скільки охочих поморожувати з Чухновським на острів Фойн. Я гадаю, що як би дати волю висівсти з ним усім охочим, то на кораблі не лишилось би жадної людини.